

Okruhy ke státní závěrečné bakalářské zkoušce pro studijní program

Sociální patologie a prevence

AR 2025/2026 (studenti s kódy předmětů UPPVIP a UPPVIK)

Pedagogika a psychologie	
1.	Mravní výchova. Hlavní psychologické směry, jejich představitelé a charakteristika přístupu k jedinci.
2.	Vznik, vývoj pedagogiky jako vědy, předmět pedagogiky. Výchova jako předmět pedagogické vědy. Pedagogický a psychologický výzkum, jeho metody a zásady při využití. Longitudinální a transversální přístupy ve výzkumné práci. Základní druhy psychologických diagnostických metod.
3.	Alternativní pedagogické směry, hnutí, reformní a alternativní školy od začátku 20. století – tzv. 1. a 2. vlna. Základní kognitivní procesy (percepce, pozornost) a jejich vliv na život jedince.
4.	Významné mezníky a osobnosti ovlivňující vývoj českého vzdělávání od 9. století do současnosti a jejich dopad na pedagogické myšlení. Paměť (druhy, fáze zapamatování, dlouhodobá paměť a výbavnost), představivost (paměťové, anticipační a fantazijní představy), jejich význam a možnosti ovlivňování.
5.	Pedagogické dokumenty v kontextu prevence rizikového chování. Výukové cíle, didaktické zásady. Proces myšlení (formy myšlení, druhy myšlení, myšlenkové operace, usuzování), faktory ovlivňující řešení problémů. Tvořivost.
6.	Etapy výchovného procesu a jeho efektivita. Druhy cílů výchovy. Výchovné zásady/principy. Inteligence (pojmové vymezení, druhy inteligence, přístupy ke studiu a měření inteligence). Základní teorie inteligence.
7.	Formy, metody a prostředky výchovy. Sociální postoj (funkce a vlastnosti), tvorba předsudků. Sociální vliv a osobní kontrola.
8.	Tělesná výchova, výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Struktura osobnosti podle osobnostních vlastností. Moderní typologie osobnosti (např. „Big Five“, Sprangerova typologie).
9.	Tyflopedie (předmět, stupně zrakového postižení; psychologické zvláštnosti osob se zrakovým postižením; kompenzační pomůcky; zásady komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Emoce (determinace, základní komponenty emocí, druhy emocí). Emoční inteligence, její složky.
10.	Rozumová výchova; globální výchova; gramotnost a kompetence v kontextu prevence rizikového chování. Temperament osobnosti (složky temperamentu, členění vycházející z Hippokrata ve vazbě na návazné základní koncepty Pavlova, Junga, Eysencka).
11.	Volný čas a mládež; instituce pro volný čas, výchova ve volném čase a pro volný čas. Periodizace lidského vývoje, teorie E. H. Eriksona ve vazbě na nejdůležitější úkoly (konflikt, cnost) v jednotlivých etapách vývoje.

12.	Estetická výchova; pracovní výchova v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Předškolní věk. Kognitivní procesy. Senzitivní období pro rozvoj řeči, hry, kresby. Psychologická problematika vstupu dítěte do školy, vývojové aspekty zralosti pro školu.
13.	Preventivně výchovná činnost ve školských zařízeních. Problematika kázně. Školní výchova. Charakteristika období mladšího školního věku a možné výchovné problémy.
14.	Somatopedie (předmět, stupně; psychologické zvláštnosti osob s tělesným postižením; kompenzační pomůcky; vzdělávací a poradenské instituce). Charakteristika období staršího školního věku a možné výchovné problémy.
15.	Logopedie (předmět, základní členění poruch komunikačních dovedností a jejich charakteristika; instituce zajišťující péči o osoby s narušenou komunikační schopností). Charakteristika období adolescence. Identita a adolescenční moratorium.
16.	Organizační formy, výukové metody a materiální didaktické prostředky. Období mladší a střední dospělosti (hlavní vývojové úkoly, psychické projevy, střední věk a proměna osobní identity, manželství, rodičovství).
17.	Klima školy a třídy. Charakteristika období starší dospělosti (hlavní vývojové úkoly období, proces stárnutí, profesní život, otázka smyslu života, proměna partnerských vztahů, proměny rodičovství a mezigeneračních vztahů).
18.	Osobnost a kompetence vychovávaného jedince (dítěte, žáka, studenta). Období stáří (základní psychologické charakteristiky, bilancování, model „aktivního stáří“ a jeho psychologický význam).
19.	Surdopedie (předmět, stupně; psychologické zvláštnosti osob se sluchovým postižením; kompenzační pomůcky; komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Specifika komunikace v pomáhajících profesích.
20.	Osobnost a kompetence pedagogického pracovníka. Současný stav školství a inovací v ČR. Psychologie skupinového života (sociální skupina, vymezení, vlastnosti, druhy skupin; struktura sociální skupiny, vedení a řízení skupiny, vliv skupiny na chování a výkon jedince).
21.	Psychopedie (předmět, stupně mentální retardace; psychologické zvláštnosti osob s mentálním postižením; vzdělávací a poradenské instituce, aktuální trendy). Psychická zátěž a stres (příčiny, projevy a důsledky stresu, taxonomie zátěžových situací), zvládání stresu – coping, vulnerabilita a resilience, koncepce psychické odolnosti, osobnostní vlastnosti ovlivňující reakce na stres.

	Sociální patologie a prevence
1.	Sociální patologie, deviace, pojmy související – vymezení, etiologie.
2.	Prvky sociálních deviací. Sociální kontrola a sociální sankce.
3.	Normativní a reaktivní pojetí sociálních deviací. Labelling v pomáhajících profesích, stigmatizace.
4.	Teorie sociálních deviací (biologické, psychologické, sociologické).
5.	Socializace jako proces, etapy. Úrovně a typy socializace. Socializační činitelé a instituce. Determinanty kvality socializačního procesu. Poruchy socializace.
6.	Poruchy funkcí rodiny. Domácí násilí. Skupiny obětí, syndrom CAN a EAN. Systém pomoci, možnosti prevence.
7.	Závislostní chování – základní pojmy a determinanty. Závislost na nikotinu a tabákových výrobcích, konopných látkách (THC, CBD), kratomu a dalších přírodních psychoaktivních/psychomodulačních substancích. Specifika účinků, rizik a možností prevence a intervence.
8.	Závislost na alkoholu a dalších návykových látkách (opioidy, stimulancia, halucinogeny). Systém péče o závislé na uvedených látkách. Koncepce protidrogové prevence.
9.	Nelátkové (behaviorální) závislosti. Klasifikace, charakteristika a možnosti prevence.
10.	Spektrum poruch příjmu potravy. Možnosti prevence a léčby.
11.	Sociální aspekty agresivity a násilí ve společnosti. Extremismus, rasismus a xenofobie v kontextu dalších sociálně patologických jevů. Možnosti prevence a podpory interkulturního soužití.
12.	Kriminalita a vandalismus. Kriminogenní faktory. Viktimologie, formy pomoci obětem trestné činnosti.
13.	Rizikové chování v dopravě a možnosti jeho prevence.
14.	Poruchy chování ve vztahu ke školnímu prostředí. Záškoláctví. Příčiny, prevence a řešení na jednotlivých stupních škol. Systém etopedických zařízení (zařízení ústavní a ochranné výchovy). Spolupráce s rodinou žáka.
15.	Suicidalita – typy, formy, příčiny a mýty. Sebepoškozování. Možnosti prevence.
16.	Šikana – vymezení, příčiny a podmínky, možnosti pedagogické intervence. Násilí na pracovišti – formy, rizikové faktory, průběh, možnosti řešení a prevence.
17.	Rizikové chování a rizikové jevy v on-line prostředí. Možnosti prevence a řešení.
18.	Skupiny se sektářskými rysy, jejich klasifikace a charakteristické znaky. Možnosti prevence.
19.	Sociálně nežádoucí jevy ohrožující jedince a společnost: chudoba, bezdomovství.
20.	Rizikové chování, znaky a typologie RICH0. Faktory podílející se na rozvoji rizikového chování. Syndrom rizikového chování dospívajících.
21.	Teoretický rámec prevence rizikového chování. Preventivní strategie. Preventivní programy, jejich tvorba a struktura.

	Sociální politika a sociální práce
1.	Politika sociálních služeb v ČR – legislativní, organizační a finanční rámec systému sociálních služeb. Poslání sociálních služeb. Typologie sociálních služeb. Standardy kvality sociálních služeb.
2.	Sociální stát a jeho typologie. Krize sociálního státu v 70. letech 20. století. Současné trendy v pojetí sociálního státu.
3.	Sociální zabezpečení v ČR – vymezení pojmu. Legislativní, organizační a finanční rámec systému. Zdravotní, nemocenské a důchodové pojištění.
4.	Sociální politika – vymezení. Aktéři sociální politiky. Principy, funkce a nástroje sociální politiky.
5.	Sociálně poradenství – aktuální stav. Cílové skupiny. Formy a metody. Etické aspekty. Příklady dobré praxe.
6.	Sociální práce s rodinami s dětmi – charakteristika současného stavu v ČR; systém náhradní rodinné péče; aktuální stav a trendy.
7.	Sociální práce s osobami ohroženými závislostmi – cíle, metody a formy, sociální služby, multidisciplinární přístup, výzvy a překážky. Příklady dobré praxe.
8.	Přístup orientovaný na úkoly. Přístup orientovaný na osobu. Charakteristika, aplikace v sociální práci. Příklady z praxe.
9.	Státní sociální podpora a sociální pomoc v ČR – vymezení. Legislativní a organizační kontext.
10.	Trh práce a politika zaměstnanosti – vymezení. Legislativní kontext. Cíle a nástroje politiky zaměstnanosti. Sociální práce s nezaměstnanými – cíle, metody a formy, výzvy a překážky. Příklady dobré praxe.
11.	Skupinová sociální práce a její fáze. Charakteristika, odlišnosti od komunitní sociální práce. Příklady dobré praxe.
12.	Antiopresivní přístupy v sociální práci – charakteristika, principy, základní teoretické koncepty. Příklady dobré praxe.
13.	Specifika sociální práce se seniory a osobami se zdravotním postižením – charakteristika, metody práce, příklady.
14.	Sociální práce s dětmi a mládeží ohroženými společensky nežádoucími jevy. Metody práce, sociální služby. Příklady dobré praxe.
15.	Individuální sociální práce – sociálně ekologický model, kognitivně-behaviorální přístup.
16.	Systémový a systemický přístup v práci s rodinou. Příklady dobré praxe.
17.	Specifika sociální práce s osobami poskytujícími placené sexuální služby a uprchlíky – charakteristika, metody práce, příklady.
18.	Sociální práce s obyvateli sociálně vyloučených lokalit – charakteristika, cíle, příklady dobré praxe.
19.	Komunitní sociální práce – charakteristika, modely, aktuální stav. Příklady dobré praxe.
20.	Sociální práce jako věda – charakteristika, předmět zkoumání, postavení v systému věd, významné postavy historie. Výzkum v sociální práci.
21.	Etika sociální práce. Etické hodnoty a principy sociální práce. Etické kodexy sociálních pracovníků v ČR a ve světě.